

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ЛЕСІНА ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 9510/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

19 червня 2008 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Лесіна проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), Голова,
Райт Маруст (Rait Maruste),
Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych),
Ренате Ягер (Renate Jaeger),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre),
Мириана Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska), судді,
та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 27 травня 2008 року,
вносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 9510/03), поданою до Суду 9 березня 2003 року громадянкою України пані Людмилою Василівною Лесіною (далі — заявниця) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).
2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Ю. Зайцевим, Міністерство юстиції.
3. 15 грудня 2005 року Суд вирішив направити заяву Уряду. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви і її прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилася у 1935 році та проживає у м. Рішон Ле Зіон, Ізраїль.

A. Припинення виплати пенсії

5. До переїзду на постійне місце проживання до Ізраїлю в грудні 1997 року заявниця отримувала пенсію за віком. Заявниці до від'їзду виплатили, за її заявою, пенсію наперед за шість місяців, після чого такі виплати було припинено у відповідності зі статтею 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення».
6. У січні 1999 року заявниця та її чоловік написали лист до Пенсійного фонду України з проханням поновити їм виплату пенсії. Листом від 15 березня 1999 року Пенсійний фонд повідомив їх, що відповідно до статті 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення» пенсію за віком не виплачують громадянам, які переїжджають на постійне місце проживання за кордон, та зазначив, що немає законних підстав для поновлення виплати їх пенсій.
7. 13 серпня 2001 року заявниця звернулася до Печерського районного суду м. Києва (далі — Печерський суд) з позовною заявою до Пенсійного фонду. Ця заява була передана до Київського районного суду м. Одеси, в межах територіальної юрисдикції якого проживала заявниця до її еміграції.

8. 25 лютого 2004 року, встановивши, що Пенсійний фонд діяв відповідно до закону, вказаний суд відмовив заявниці в задоволенні її позову.
9. 13 вересня 2006 року апеляційний суд Одеської області залишив рішення суду першої інстанції без змін. Заявниця подала касаційну скаргу до Верховного Суду України.
10. 16 листопада 2006 року Верховний Суд України направив касаційну скаргу заявниці до Вищого адміністративного суду для вирішення питання про її прийняття. Проведення триває до цього часу.

В. Індикація грошових вкладів

11. У заявниці був відкритий рахунок у ВАТ «Державний ощадний банк України» (далі — Ощадбанк). На початку 1990-х років її грошові вклади в карбованцях значно знецінились внаслідок гіперінфляції.
12. У 1996 році органами державної влади було запроваджено грошову реформу з метою зміни колишньої грошової одиниці — карбованця — на нову — українську гривню, за обмінним курсом 100 000 карбованців за 1 гривню.
13. 21 листопада 1996 року українським парламентом було прийнято Закон «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України» (Закон № 537/96). Відповідно до статті 3 цього Закону заощадження заявниці були індексовані у співвідношенні 1 карбованець до 1,05 гривні. Відповідно до статті 7 заощадження повертаються поетапно, залежно від віку вкладника, суми вкладу та інших обставин. Щороку Уряд ухвалює акти щодо проведення компенсаційних виплат відповідним категоріям вкладників у наступному році.
14. У квітні 2000 року заявниця звернулася до Ощадбанку з вимогою виплатити їй проіндексовані заощадження в повному обсязі. 31 травня 2000 року Банк зазначив, що відповідно до законодавства виплата проіндексованих заощаджень проводиться поетапно згідно з встановленою процедурою.
15. 20 вересня 2001 року заявниця звернулася до Печерського суду з позовом до Ощадбанку, вимагаючи виплатити їй проіндексовані заощадження в повному обсязі.
16. 22 січня 2002 року Печерський суд відмовив заявниці у задоволенні позову.
17. 24 квітня 2002 року він направив своє рішення від 22 січня 2002 року до суду в Ізраїлі для офіційного вручення заявниці, що, видається, зроблено не було.
18. Відповідно до тверджень заявниці 24 грудня 2001 року та 10 січня 2002 року вона надіслала листи до апеляційного суду м. Києва та до Верховного Суду, вимагаючи надання інформації щодо результатів розгляду її справи. У серпні 2002 року Верховний Суд отримав листа та звернувся до Печерського суду з проханням повідомити заявницю про наслідки розгляду справи.
19. Заявниця стверджує, що вона отримала копію рішення Печерського суду тільки у січні 2004 року і оскаржила його до апеляційного суду м. Києва.
20. 28 травня 2004 року та 19 вересня 2006 року апеляційний суд м. Києва та Верховний Суд залишили без змін рішення Печерського районного суду від 22 січня 2002 року.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

21. Відповідне національне законодавство викладено в справах «Шейдл проти України» (Sheidl v. Ukraine) (ухвала), № 3460/03, від 25 березня 2008 року, та «Гайдук та інші проти України» (Gayduk and Others v. Ukraine) (ухвала), № 45525/99 та ін., ECHR 2002-VI (витяги).

ЩОДО ПРАВА

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

22. Заявниця скаржилась на те, що тривалість обох проваджень була несумісною з вимогою «розумного строку», закріпленою в п. 1 статті 6 Конвенції, який передбачає наступне:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ...який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

A. Щодо прийнятності

1. Провадження за позовом до Ощадбанку

23. Період, який має братися до уваги, розпочався 20 вересня 2001 року та закінчився 19 вересня 2006 року. Таким чином, він тривав п'ять років у судах трьох інстанцій. Суд вважає, що певні затримки в провадженні були зумовлені тим, що заявниця проживала за кордоном, у зв'язку з чим мали місце технічні труднощі у врученні їй всіх відповідних рішень вчасно. Беручи це до уваги, тривалість цього провадження не видається надмірною. Таким чином, ця скарга є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до пп. 3 та 4 статті 35 Конвенції.

2. Провадження за позовом до Пенсійного фонду

24. Період, який має братися до уваги, розпочався 13 серпня 2001 року та ще не закінчився. Таким чином, він триває шість років та дев'ять місяців у судах трьох інстанцій.

25. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою в сенсі п. 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Таким чином, вона має бути оголошена прийнятною.

B. Щодо суті

26. Уряд залишив це питання на розгляд Суду.

27. Суд нагадує, що розумність тривалості провадження має оцінюватись у світлі обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складності справи, поведінки заявника та відповідних органів влади, а також важливості спору для заявника (див., серед багатьох інших, «Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France) [GC], заява № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII). 28. Суд вже неодноразово встановлював порушення п. 1 статті 6 Конвенції у справах, в яких розглядалися схожі питання (див. згадану вище «Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France)).

29. Беручи до уваги всі надані матеріали справи, Суд вирішує, що Уряд не надав жодних фактів чи аргументів, які б переконали Суд дійти іншого висновку в цій справі. Беручи до уваги свою практику з цього питання, Суд вважає, що тривалість провадження в цій справі була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

Відповідно в цій справі було порушено п. 1 статті 6.

II. ІНШІ СКАРГИ

A. Припинення виплати пенсії

30. Заявниця скаржилась, що припинення виплати їй пенсії у зв'язку з її еміграцією порушило її права, гарантовані статтею 14 Конвенції, статтею 1 Першого протоколу та статтею 2 Протоколу № 4.

31. Суд зазначає, що Уряд не надав жодних зауважень щодо дотримання вимоги шестимісячного строку. У цьому зв'язку він нагадує, що правило шести місяців, як таке, що відображає прагнення Договірних Сторін не допустити того, щоб винесені колись рішення могли стати предметом розгляду оскарження після спливу невизначеного проміжку часу, задовольняють не тільки інтереси Уряду-відповідача, але й також принцип юридичної визначеності як самодостатньої цінності. Це правило встановлює часові рамки контролю, що здійснюється органами Конвенції, та вказує як особам, так і органам влади на строк, після спливу якого такий контроль здійснити неможливо. Таким чином, Суд не може не застосовувати до заяви правило шестимісячного строку тільки тому, що Уряд не надав жодних попередніх заперечень, які б базувались на цьому правилі (див. «Уолкер проти Великобританії» (Walker v. The United Kingdom) (ухв.), № 34979/97, ECHR 2000-I).

32. Суд зауважує, що відповідно до Закону «Про пенсійне забезпечення» заявниця, від'їжджаючи з України на постійне місце проживання за кордон, отримала свою пенсію за шість місяців. Виплата здійснювалась за заявою заявниці та, таким чином, найпізніше, коли вона мала б дізнатись, що виплата її пенсії буде припинена згідно зі статтею 92 Закону «Про пенсійне забезпечення», була дата такої виплати. Суд повторює свої висновки в справі «Шейдл» (Sheidl) (згаданій вище), що українська правова система не надає особам засоби юридичного захисту щодо нормативних положень, які, як стверджується, порушують Конвенцію. Суд вважає, що за цих обставин шестимісячний строк починається з грудня 1997 року, коли заявниця дізналась про припинення її виплати пенсії. Беручи до уваги, що цю заяву було подано на три роки пізніше, 9 березня 2003 р., Суд доходить висновку, що скарги заявниці за статтею 14 Конвенції, статтею 1 Першого протоколу та статтею 2 Протоколу № 4 були подані поза належним строком та мають бути відхилені відповідно до пп. 1 та 4 статті 35 Конвенції (див. «Дуднік та інші проти України» (Dudnik and Others v. Ukraine) (ухв.), №№ 9408/05, 10642/05 та 26842/05, від 20 листопада 2007 р., та «Шейдл проти України» (Sheidl v. Ukraine), згадану вище).

В. Неможливість виплатити проіндексовані грошові вклади

33. Заявниця також скаржилась, що вона не могла отримати проіндексовані грошові вклади в Ощадбанку, що порушує статтю 1 Першого протоколу.

34. Суд нагадує свої висновки в справі «Гайдук та інші» (Gayduk and Others) (згаданій вище) щодо того, що стаття 1 Першого протоколу не гарантує жодних прав щодо набуття права власності на майно та відповідно не покладає на державу жодного загального обов'язку підтримувати купівельну спроможність грошових вкладів шляхом систематичної індексації. Кошти, про які йдеться в Законі № 537/96, є проіндексованою вартістю вкладів. Суд зазначає, що їх наявність залежить від сум, які держава виділяє Державному казначейству за певних умов. Таким чином, провадження, яке було розпочато заявницею в національних судах, не стосувалося «існуючого майна» заявниці. У цьому зв'язку Суд нагадує, що право на індексацію заощаджень як таке не гарантується статтею 1 Першого протоколу (див. ухвалу «Руджинська» (Rudzinska), зазначену вище, та «Трайковські проти Колишньої Югославської Республіки Македонії» (Trajkovski v. Former Yugoslav Republic of Macedonia) (ухв.), № 53320/99, ECHR 2002/...)), положення якої є такими, що не підлягають застосуванню в цій справі. Ця частина заяви є відповідно несумісною *ratione materiae* з положеннями Конвенції в сенсі ч. 3 статті 35 і, таким чином, має бути відхилена відповідно до п. 4 статті 35.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

35. Стаття 41 Конвенції зазначає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

36. Заявниця вимагала 17 265,50 євро відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

37. Уряд заперечив такі вимоги.

38. Суд не вбачає жодного причинного зв'язку між встановленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою. Таким чином, він відхиляє цю вимогу. З іншого боку, вирішуючи на засадах справедливості, він присуджує заявниці 600 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

39. Заявниця також вимагала 60 євро поштових витрат.

40. Уряд не надав жодних зауважень з цього приводу.

41. Суд вважає належним присудити заявниці всю суму, яку вона вимагає.

C. Пеня

42. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу щодо надмірної тривалості провадження за позовом заявниці до Пенсійного фонду прийнятною, а решту заяви — непринятною.

2. *Постановляє*, що в цій справі було порушення п. 1 статті 6 Конвенції.

3. *Постановляє*, що:

(a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявниці наступні суми:

(i) 600 (шістсот) євро відшкодування моральної шкоди;

(ii) 60 (шістдесят) євро судових витрат;

(iii) будь-який податок, який може бути стягнуто із зазначених сум;

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено в письмовій формі 19 червня 2008 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(P. Lorenzen)
Голова